

Moolaadé

2004, d'Ousmane Sembene

Sinopsi

Collé Ardo és una dona senegalesa que va patir l'ablació i que inicia una petita revolució a la localitat on viu quan acull quatre noies que s'escapen per no patir el ritual de la mutilació genital pel qual va passar ella .

Fitxa tècnica

Guió i direcció OUSMANE SEMBENE
Fotografia DOMINIQUE GENTIL
So DENIS GUILHEM
Música BONCANA MAÏGA
Muntatge ABDELLATIF RAÏSS
Decorats JOSEPH KPOBLY
País Senegal i França

CRÍTICA

Més enllà dels seus valors purament cinematogràfics –que també els té: una excel·lent factura envorassada per una fotografia força enriquidora i plena de color, o l'art de semblar un documental sense ser-ho-, Moolaadé és per sobre de tot un film-denúncia que s'endinsa en l'interior d'un territori que ja feia temps mereixia una pel·lícula per a ser vista a escala internacional. Després de presentar-se en la secció Panorama del Festival de Cinema de Berlín en l'edició del 2004, finalment ha aconseguit fer-se un forat en la nostra competitiva cartellera, i això és motiu de alegria pels qui considerem força vàlids i necessaris aquest tipus de produccions on el missatge de consciència és el fonament de la seva causa.

El veterà director senegalès Ousmane Sembene –té vuitanta-cinc anys i una filmografia de més de quaranta anys-, ha aconseguit denunciar el terrible acte de l'ablació, el qual fins ara han patit més de 130 milions de dones i nenes en tot el món, essent el Senegal, Mali, Yemen i Oman els països on la població femenina ha patit en un major nombre aquest maltractament.

La forma en que Sembene realitza la seva denúncia és la de la tècnica propera al documental però tractant-se d'un film de ficció, és a dir els personatges tot i que molt propers a qualsevol dels habitants dels pobles com el que presenta la pel·lícula, són en realitat de ficció, però la seva versemblança provoca que ens sentim tal vegada com si ens trobéssim davant d'una recreació quotidiana verídica.

Tanmateix en aquest film tan bonic i valent, també es defuig un possible toc negatiu, desesperant i depressiu, preferint l'opció del relat colorista, amb un cert toc d'humor en instants concrets i amb un inequívoc missatge d'esperança

malgrat les terribles experiències que ens transmeten. La presència d'un venedor ambulat és el brillant nexa d'unió entre la diversitat de sexes, poder, cultura i ambició dels diferents personatges que desfilen per aquesta obra que tots hauríem de veure i que comporta un component pedagògic molt rellevant.

Sessiocontinua.com

L'INSOPORTABLE PES DE LA TRADICIÓ

"Si la meta és tenir un cert espai on viure la nostra pròpia vida, aleshores és desitjable que la relació d'injustícies específiques es dissolgui en una comprensió més general del fet que els éssers humans arreu fan coses terribles els uns als altres". Susan Sontag, Davant el dolor dels altres.

"Moolaadé", explica Ousmane Sembene, director de la pel·lícula, és una antiga expressió popular que faria referència a allò que nosaltres entenem com a dret d'asil. La seva transmissió, com la resta de la cultura africana, és oral, tot i que el seu valor és jurídic: "Portador de funestos presagis [el Moolaadé], cap home, dona o criatura pot ignorar-lo; només el càstig públic del seu portador aconsegueix allunyar l'amenaça". És a dir: el punt de partida que escull Sembene és el pes de la tradició a una societat com l'africana, la seva implacable aplicació i les lògiques tensions que això provoca amb una modernitat que s'obre camí, també, de forma inexorable.

A la pel·lícula de Sembene, qui s'acull al "Moolaadé" són unes nenes que estan a punt de passar pel ritual de l'ablació: una tradició contra una altra, tot i que la segona, la basada en la mutilació genital, sembla en tot moment que s'imposarà per una serie de raons obscures relacionades amb una determinada idea de puresa vinculada a la feminitat. La dona, en tot

Fitxa artística

FATOUMATA COULIBALY
Collé Ardo Gallo Sy
MAÏMOUNA HÉLÈNE DIARRA Hadjatu
SALIMATA TRAORE Amsato
AMINATA DAO Alima Bà
DOMINIQUE T. ZEIDA El mercenari
MAH COMPAORE
Dona encarregada de l'ablació

cas, és l'epicentre del conflicte.

Collé Ardo és l'heroïna involuntària de la història. Ella només és una d'entre els milers de dones que ja han estat purificades (ha passat pel ritual de l' "salindé"), tot i que els avortaments reiterats (conseqüència dels problemes derivats de l'ablació) i una lucidesa innata, natural, la porten a assumir el pes d'una rebel·lió que ella intueix necessària (no desplega mai grans raonaments), definitiva o, dit d'una altra manera, íntimament relacionada amb la mateixa supervivència del seu grup. En aquest sentit, el treball de Sembene s'articula al voltant de quatre grans blocs temàtics o conflictes fàcilment identificables:

a) Tradicions contradictòries. "Moolaadé" o dret d'asil contra l'ablació o mutilació genital. Quin és l'ordre de l'escala de valors? La pel·lícula d'Ousmane Sembene reproduceix un conflicte ètic bàsic però justament per això fonamental. L'evolució de la societat, ens diu el director, només es produeix quan aquest conflicte és posat al descobert i resolt positivament, és a dir, a favor dels drets més elementals de les persones.

b) L'ombra de la modernitat. Un dels personatges claus de la pel·lícula és un jove del poblat que ha viatjat i s'ha enriquit a França. Amb ell no només arriben divises fresques sinó una visió del món renovada. L'home que retorna passat pel sedàs occidental (com el mateix director) ja no és el mateix. La ràdio (de nou, l'oralitat de la cultura) és la gran enemiga de la tradició: la crema de transistors (nosaltres pensariem amb les de llibres) seria la metàfora perfecte dels perills als que condueix tota forma de dogmatisme.

c) La força del patriarcat. Ens trobem davant d'una societat musulmana i, per tant, aparentment regida per l'imperatiu masculí. Tanmateix, una de les grans virtuts de "Moolaadé" és ensenyar-nos com la resistència és una subtil forma de poder només a l'abast dels febles o els vençuts. Collé Ardo, la protagonista, encarnaria tots aquests valors.

d) Esperança ambigua. Dir que només es tracta de derrotar a la tradició seria un reduccionisme estèril. L'arribada de la modernitat (en forma de ràdio o televisió) promet afegir nombrosos matisos a una realitat, fins aquell moment, immobilista. Tanmateix, la tradició també té aspectes positius que poden desaparèixer rere l'imparable globalització i el model inevitablement occidental.

Pel·lícula transparent, basa bona part de la seva eficàcia en uns actors que han viscut les històries que representen; el director, format en una cultura de contes i llegendes, en sap aprofitar per al cinema

els seus millors descobriments.

Eudald Camps. Cinema Truffaut

El director, Ousmane Sembene

L'obra literària i cinematogràfica d'Ousmane Sembene el situa com un dels més prolífics escriptors africans en llengua francesa del segle XX i gairebé el pare del cinema africà. Ha escrit cinc novel·les, cinc col·leccions de contes i ha dirigit quatre curtmetratges, nou llargs i quatre documentals.

Neix a Casamance, al sud del Senegal, el 1923. Expulsat de l'escola per indisciplinat, mai no passà de l'ensenyament secundari. Des del 1938 fins al 1944 treballà com a aprenent de mecànic, picapedrer, etc., mentre desenvolupava un interès creixent per la lectura (especialment de còmics) i descobria el cinema a Dakar a les sales de cine on encara es practicava la segregació racial. Al mateix temps no perdia el gust pel costum senegalès d'escoltar històries contades pels narradors orals a la plaça.

El 1944, com a súbdit d'una colònia francesa, anà a França a lluitar a la guerra contra els invasors alemanys. El 1946 tornà al Senegal i s'inicià dins l'activisme polític i sindical. Va tornar a França i visqué a Marsella fins al 1960 treballant als molls i va ingressar al Partit Comunista. Una lesió a l'esquena el féu treballar de guardaagulles i això li va permetre llegir sobre ideologia marxista, economia política, ciències polítiques, literatura i història, mentre completava la seva formació amb l'assistència a biblioteques, museus, teatres i seminaris sobre marxisme i comunisme. S'oposà obertament a les guerres d'Indoxina (1953), Corea (1950-1953) i s'interessà pel procés d'alliberació d'Algèria de la submissió colonial a França (1954-1962). També treballà en l'educació i alliberament dels treballadors africans situats als marges de la societat francesa.

La seva obra literària comença el 1956 amb *Liberté*, un poema sobre l'art i l'alliberament d'Àfrica. Després d'un viatge al Congo s'adona que els paisatges, la gent, els moviments i els sons no podien ser recollits amb tota justícia per la literatura. En tornar a Europa decideix aprendre la tècnica de la realització cinematogràfica. Passa tot l'any 1962 a Moscou als Estudis Gorki aprenent cinematografia sota l'ensenyament del director Marc Donskoi. El 1963 realitza el seu primer curtmetratge al Senegal titulat *Borom Sarett*. La seva obra transformarà Àfrica de consumidora d'imatges fetes a fora en productora de les seves pròpies imatges.

El seu primer llarg *La noire de...* és de 1966. El 1968 amb *Mandabi* connecta per primera vegada amb les masses populars realitzant el seu film en wolof, la llengua dominant al Senegal. Molts

altres realitzadors del continent seguiran aquest camí, abandonant les llengües europees, símbols de la dominació colonial i del seu predomini cultural.

El 1971 realitza *Emitaï*, el seu primer film històric, on recull el reclutament forçós de joves senegalesos per anar a lluitar a Europa a la Segona Guerra Mundial, una experiència que ell mateix sofrí. També apareix la brutal repressió de les tropes colonials sobre un llogaret que es nega a donar la seva collita d'arròs a les autoritats. *Xala* (1974) és una adaptació d'una novel·la seva de 1973 i una violenta sàtira de la burgesia senegalesa. És un dels grans clàssics del cinema africà.

El 1977 realitza *Ceddo*. És l'obra mestra de Sembene en què apareix una crítica de l'hegemonia musulmana a l'Àfrica negra, però al mateix temps és una visió de la història del continent i del seu present. El film creà problemes polítics i de censura al seu autor, que es veié obligat a no poder filmar almenys durant una dècada. No serà fins al 1989 que podrà dirigir *Camp de Thiaroye*, una nova visió sobre els senegalesos que lluitaren a França contra els alemanys i que en tornar a casa seva es troben en les mateixes dificultats i repressions que abans. *Guelwaar* (1992) és un film sobre les relacions conflictives entre cristianisme i islam en el marc d'un llogaret senegalès, amb motiu d'un enterrament.

L'heroïsme au quotidien (1999) inicia una trilogia sobre la dona africana i el seu problemàtic alliberament, presonera secular del patriarcat i de les repressions religioses. Curiosament l'instrument de progrés de la dona dins la vida quotidiana del llogaret és la ràdio i les notícies que du d'un món diferent i llunyà. Aquesta trilogia sobre la dona es continua amb *Faat Kine* (2000) on l'acció passa del llogaret a la capital Dakar. Mitjançant les peripècies d'una mare fadrina es veuen les contradiccions entre la tradició tribal repressora representada pels homes i la modernitat que no acaba d'obrir-se pas. La peça final és el darrer film per ara de Sembene, *Moolaadé* (2004) en què tracta el tema de l'ablació practicada a les nines dins el marc dels llogarets i de la rebel·lió contra aquest costum encapçalada per les mateixes dones.

Com es pot veure, es demostra la independència creadora de Sembene durant tota la seva carrera, una carrera amb la dèria de la creació d'un cinema africà autòcton, expressat en la llengua nàdia, realitzat en condicions de vegades precàries, gairebé sempre en 16 mm, sense actors professionals sinó amb gent del poble, i per això mateix arrelat en el seu entorn i crític amb la realitat que l'envolta.

Francesc Barceló. Blanc i negre+ curt

Es demana puntualitat. Es demana als espectadors que desconnectin els telèfons mòbils i qualsevol altre aparell acústic abans de començar la projecció. Gràcies.